

Տարբեր ճանապարհներ

Հրաչյա Մանուկյան

Գիրքը Հայաստանում մեծացած և արտագաղթած երկու ընկերների կյանքի պատմությունն է, որոնցից մեկը դառնում է միլիոնատեր, մյուսը՝ մուրացկան, և բաժանումից տասնյակ տարիներ անց նրանք պատահական հանդիպում են ԱՄՆ-ում: Ինչո՞ւ նրանց կյանքի ճանապարհները տարբեր ուղղություններով գնացին:

Գլուխ 1

Պատահական հանդիպում

Հյուրանոցի առջև մարդկանց բազմություն էր հավաքվել: Երեխաներն այս ու այն կողմ էին վազվզում, կանայք ինչ-որ բան էին շնջում, տղամարդիկ լուռ կանգնած սպասում էին: Հանկարծ ամբոխի միջից մեկը բացականչեց՝ նա՛ է: Հեռվից երևաց շքեղ մեքենան՝ ոստիկանական մեքենաների ուղեկցությամբ: Մեքենաների շարասյունը կանգ առավ հյուրանոցի առջև:

Վարորդն իջավ մեքենայից և շտապեց շրջանցել այն, որ բացի դուռը: Սակայն երկու քայլ անգամ չէր հասցրել անել, երբ դուռը բացվեց, և մեքենայից դուրս եկավ «նա»: Մարդկանց շարքերում խառնաշփոթ սկսվեց: Բոլորը փորձում էին տեսնել «նրան»: Թիկնապահներով շրջապատված՝ «նա» շարժվեց դեպի հյուրանոցի աստիճանները: Անցնելով բազմության միջով՝ նա ժպտում էր մարդկանց, ձեռքով անում, բարևում: Երբ «նա» բարձրացավ աստիճաններով և ներս մտավ, ամբոխը սկսեց դանդաղ ցրվել: «Իրականում նա ավելի հմայիչ է, քան ես կարծում էի», - շնջաց մի կին: «Տեսա՞ր՝ ինչ վստահությամբ էր քայլում», - պատասխանեց մյուսը:

«Նա» հայազգի ճանաչված գործարար և բարեգործ, աշխարհի ամենահաջողակ մարդկանցից մեկն էր՝ 84-ամյա Մարիո Բերբերյանը, ով եկել էր ներկա գտնվելու իր հերթական հյուրանոցի բացման արարողությանը:

Ամբոխը ցրվեց, և միայն մեկը, տեղում գամված, շարունակում էր նրա հետևից նայել:

Անցնելով սեփական նորաբաց հյուրանոցի շքեղ կահավորված նախասրահով՝ նա հայտնվեց հյուրանոցի մեծ դահլիճում: Բոլորը ծափահարություններով դիմավորում, շնորհավորում էին նրան: Այդ մարդկանց մեջ նա տեսնում էր իր ընտանիքի անդամների հպարտ ու երջանիկ դեմքերը, տեսնում էր իր գործընկերներին, աշխատակիցներին, աշխարհի տարբեր ծայրերից ժամանած պատվավոր հյուրերի, որոնք եկել էին շնորհավորելու իր հերթական հաջողության առթիվ: Ահա նա կանգնած է հատուկ իր ելույթի համար պատրաստված բեմահարթակին: Բոլորը սպասում էին, որ այս անգամ էլ նա մի իմաստուն ճառ կարտասանի, ինչն իսկապես էլ պատրաստվում էր անել: Բայց վերջին պահին հանկարծ փոխեց մտադրությունն ու նախօրոք պատրաստած ճառը մի կողմ դնելով՝ սկսեց խոսել այն մասին, ինչ սիրտն էր այդ պահին թելադրում:

- Բարեկամներս, այսօր մենք հավաքվել ենք, որպեսզի նշենք այս հյուրանոցի բացումը: Շատ հաճելի է մեկ անգամ ևս տեսնել բոլորիդ՝ մեկ վայրում հավաքված: Բայց այս պահին ես ցանկանում եմ խոսել ուրիշ բանի մասին: Թույլ տվեք պատմել ձեզ հորս, ավելի ճիշտ՝ այն խոսքերի մասին, որ տարիներ առաջ ասել է նա ինձ. առանց դրանց ես այսօր կանգնած չեի լինի այստեղ: Երբ դեռ երիտասարդ էի, ուժեղ ու եռանդուն, շատ հասակակիցներիս պես ես էլ ունեի բազում մտահղացումներ, նպատակներ, երազանքներ: Բայց քանի որ մենք գաղթական էինք ու հազիվ էինք ծայրը ծայրին հասցնում, այդ՝ դեռևս չիրականացած երազանքներս մեծ ցավ էին պատճառում ինձ: Չքավորությունը ստիպում էր փող վաստակելու ուղիներ փնտրել, և հաճախ հոսահատության գիրկն էի ընկնում: Մի օր էլ, երբ կրկին այդպիսի հոսահատ վիճակում էի, հայրս մոտեցավ ինձ, ձեռքը դրեց ուսիս ու ասաց.

- Երբեք մի՛ հոսահատվիր: Ինչ որ ցանկանում ես անել, արա: Մի՛ վարանիր, հավատա քո ուժերին, հավատա, որ ամեն ինչ կստացվի: Հաղթահարի՛ր կասկածներդ ու վախերդ, սկսածդ ցանկացած գործ ավարտին հասցրու՝ անկախ հանդիպած դժվարություններից: Սկսիր ու ավարտին հասցրու:

Այս խոսքերը միտքս մտնեցին ուղեղիս մեջ և ամբողջ կյանքում ուղեկցում են ինձ: Ամենահոսահատ պահերին դրանք հնչում էին գլխումս ու ստիպում նոր ուղիներ փնտրել խնդիրներս լուծելու և գործերս ավարտին հասցնելու համար: Հիմա ես կանգնած եմ ձեր առջև ու ձեր դատին եմ հանձնում ևս մեկ ավարտուն գործ, որը մի նոր փուլի սկիզբ է ինձ համար: Եվ ես՝ ութսունչորսամյա ծերուկս, ասում եմ ձեզ՝ ինչ էլ որ ցանկանաք անել, ուղղակի արեք: Սկսեք ու ավարտին հասցրեք:

Մի պահ քար լռություն տիրեց, ապա սրահը ողողվեց ծափահարություններով: Նա որոշ ժամանակ անցկացրեց հյուրերի հետ, հետո եկավ հեռանալու պահը: Ամեն անգամ, երբ իր կյանքի հերթական գործն ավարտին էր հասցնում, մենակ մնալու, ամեն ինչ վերանայելու պահանջ էր զգում:

Երբ դուրս եկավ հյուրանոցի շքամուտքից և ուղղվեց դեպի մեքենան, հանկարծ, ի դեմս մի մուրացկանի, նրա առջև հառնեց իր անցյալը: Նա տեսավ նախկինում իր համար մեծ կարևորություն ունեցող մի մարդու՝ մանկության ընկերոջը:

Մի պահ աչքերին չհավատաց: Արդյո՞ք նա էր: Բայց ի՞նչ գործ ուներ այստեղ... Չէ՞ որ նա, ինչպես ինքն էր կարծում, վաղուց պետք է կյանքում իր արժանի տեղը գտած լիներ: Ի՞նչն էր ստիպել մանկության ընկերոջը հեռանալ հայրենիքից և մուրացկան դառնալ օտար երկրում: Մի քանի քայլ ևս արեց դեպի

մուրացկանը, որպեսզի վերջնականապես համոզվի, որ չի սխալվել: Թիկնապահներից երկուսը շարժվեցին մուրացկանի ուղղությամբ. հավանաբար ցանկանում էին ճանապարհից հեռացնել նրան:

- Ետ եկեք,- բացականչեց նա,- հանգիստ թողեք նրան:

Թիկնապահները կանգ առան: Նկատելով ծերունու հուզմունքը՝ նրանք կարծես ինչ-որ բան կռահեցին: Նա իջավ աստիճաններով և դանդաղ քայլերով մոտեցավ մուրացկանին, որն ասես ինչ-որ վայրի էակ լինելով՝ չլողացած, չսափրված, կեղտոտ ու պատառոտված շորերով: Այլևս կասկած չկար: Նա էր՝ ընկերը, որին վերջին անգամ տեսել էր 68 տարի առաջ, և չնայած բավական ժամանակ էր անցել, միանգամից ճանաչեց:

Ուզում էր ինչ-որ բան ասել, բայց մտքով տեղափոխվեց անցյալ...

1933 թվականի ամառն էր: 16-ամյա Մարիոն արդեն մի քանի օր էր, ինչ ավարտել էր դպրոցը: Մայրն առաջարկեց նրան գյուղ գնալ, մի քանի շաբաթ հանգստանալ պապիկի մոտ: Բայց Մարիոն հրաժարվեց:

«Ի՞նչ եմ արել, որ հանգստանամ», - զարմացած մտածում էր նա: Երիտասարդ էր, եռանդուն, գլուխը լի էր բազում գաղափարներով, որոնք ցանկանում էր իրագործել:

«Մարիո», - լսվեց դրսից: Գլուխը դուրս հանեց իր սենյակի պատուհանից: Շահենն էր՝ ընկերը:

Նրան տեսնելով հիշեց, որ պայմանավորվել էին հանդիպել: Արդեն մի քանի օր էր, ինչ մտքերը խառն էին: Պատրաստվում էր շատ կարևոր որոշում կայացնել, որը կփոխեր իր ողջ կյանքը: Դրա համար էր ընկերոջը կանչել. ուզում էր խորհուրդ հարցնել:

Կարծես հեռվից ինչ-որ ձայն լսեց: Երբ անցյալի պատկերները ցրվեցին, հասկացավ. ինչպես և շատ տարիներ առաջ՝ ընկերն իր անունն էր տալիս: Մոտեցավ նրան, ձեռքը դրեց ուսին, հետո միասին նստեցին ավտոմեքենան և մեկնեցին քաղաքից դուրս գտնվող իր առանձնատունը: Որոշ ժամանակ անց ընկերը, մաքուր հագնված, հարդարված, ընթրիքի սեղանի շուրջ քաղցն էր հագեցնում: Իսկ նա նայում էր այդ մարդուն և փորձում նրա մեջ ճանաչել մանկության ընկերոջը:

Կրկին վերադարձավ անցյալ:

Ընտանիքն ապրում էր ծանր պայմաններում: Բազմանդամ ընտանիքի միակ աշխատողը հայրն էր, որ հազիվ էր ծայրը ծայրին հասցնում: Մշտապես ինչ-որ

բանի կարիք ունեին. մի օր՝ հացի, մի օր՝ տաք հագուստի, հիվանդ մոր դեղորայքի փող չուներին: Փողի պակասը խլել էր ընտանիքի հանգիստը: Մի օր էլ Ֆրեզնոյում ապրող մորաքրոջից նամակ եկավ: Մորաքրոջ ամուսինն այնտեղ գորգերի խանութ ուներ, ապրում էին բարեկեցիկ կյանքով ու հնարավորության սահմաններում գումարով օգնում իրենց: Մորաքույրն առաջարկում էր ընտանիքով տեղափոխվել իրենց մոտ: Ամուսինը պատրաստվում էր նոր խանութ բացել և վստահելի օգնականի կարիք ուներ, ուստի որոշել էր առաջարկել Մարիոյի հորը՝ օգնել իրեն: Բայց հայրը կտրականապես մերժեց առաջարկը: Գերադասում էր ընտանիքը թողնել այդ թշվառ ու անօգնական վիճակում, բայց չլքել հայրենիքը: Նա ուժեղ կամքի տեր, բայց պարզ ու հասարակ մարդ էր, կյանքից շատ բան չէր պահանջում, ուզում էր ապրել համեստ, խաղաղ կյանքով:

Երբ Մարիոն լսեց հոր որոշման մասին, վրդովվեց: Նա չէր պատրաստվում անընդհատ տեսնել քրոջ ու եղբոր կիսաբաղցած դեմքերը, չէր ցանկանում, որ մայրը ցավերի մեջ տանջվեր դեղերի բացակայության պատճառով, չէր ցանկանում սուկ գոյատևել: Ուզում էր մարդավարի ապրել, որ ընտանիքն ապահովված լիներ, և երբեք ոչնչի կարիք չունենային: Մորաքրոջ առաջարկն այս ծանր վիճակից ազատվելու հնարավորություն էր, իսկ հայրը համառորեն մերժում էր: Արդեն քանի օր էր՝ շարունակ այդ մասին էր մտածում և, ի վերջո, որոշեց խոսել Շահենի հետ: Ամեն ինչ նրան պատմելուց հետո հայտնեց, որ եթե հայրը չընդունի առաջարկը, ի՛նքը կընդունի այն, կգնա Միացյալ Նահանգներ, կաշխատի մորաքրոջ ամուսնու մոտ և ընտանիքին էլ կօգնի:

Ընկերը զարմացած նրան էր նայում:

- Մարիո, մի՞թե չես ուզում այստեղ կրթություն ստանալ, մասնագիտություն ձեռք բերել, աշխատանքի անցնել,- հարցրեց նա:
- Չե՛մ ուզում: Ինչո՞ւ պետք է ևս մի քանի տարի վատնեմ կրթության վրա այն դեպքում, երբ արդեն իսկ կարող եմ գումար վաստակել և ընտանիքիս օգնել:
- Բայց ինչպե՞ս կհամարձակվես գնալ անծանոթ երկիր, որի լեզուն անգամ չգիտես, հեռու լինել հարազատներիցդ, ծանոթ միջավայրից:
- Ոչ միայն կհամարձակվեմ, այլ նաև կանեմ: Ես լի եմ աշխատելու, ինչ-որ բան ստեղծելու, ինչ-որ բանի հասնելու ցանկությամբ: Ճիշտ է՝ սկզբում դժվար կլինի, բայց ցանկության դեպքում ամեն դժվարություն էլ հաղթահարելի է:
- Ես այդպես չէի կարող: Այդ մտքից անգամ սարսափում եմ: Ես էլ, հայրիկիդ պես, ինձ չեմ պատկերացնում հայրենիքիցս ու հարազատներիցս հեռու: Ես ուզում եմ այստեղ կրթություն ստանալ, ուսուցիչ դառնալ, ընտանիք կազմել ու ապրել խաղաղ կյանքով: Իսկ ե՞րբ ես պատրաստվում որոշմանդ մասին հայտնել ծնողներիդ:

Մարիոն մի պահ խոժոռվեց՝ պատկերացնելով ծնողների արձագանքը, հետո պատասխանեց.

- Այսօր երեկոյան կպատմեմ: Ինչքան շուտ իմանան, այնքան շուտ կհամակերպվեն այդ մտքի հետ, և այնքան շուտ կլինեն Միացյալ Նահանգներում:

Երբ երեկոյան ծնողներին հայտնեց իր որոշման մասին, մայրը սկզբում հուզվեց, բայց մի փոքր մտածելուց հետո վճռական դիրք ընդունեց: Համառ ու վստահ հայացքը հառելով ամուսնու վրա, որը շարունակում էր լռել՝ ասաց.

- Եթե որդիս ցանկանում է գնալ, ես ու երեխաներն էլ ենք գնում նրա հետ: Եթե չես ուզում գալ, դա քո խնդիրն է. ես չեմ պատրաստվում նրան միայնակ թողնել օտար երկրում: Ի՞նչ է, բավական չէի՞ն այսքան տարիների զրկանքները, այսքան տառապանքներն ու մռայլ օրերը, որ անցկացրինք: Ժամանակն է ինչ-որ բան փոխել:

Մարիոն երբևէ չէր տեսել, որ մայրը հակառակվեր ամուսնուն: Վերջինս կնոջ խոսքերը լսելով, լուռ դուրս եկավ տանից. երկու օր նրանից որևէ տեղեկություն չկար: Բոլորն արդեն սկսել էին անհանգստանալ: Երկու օր անց նա վերադարձավ և ասաց, որ պատրաստվեն ուղևորությանը. գնում են ամբողջ ընտանիքով:

Հանկարծ ուսին զգաց ինչ-որ մեկի ձեռքի ծանրությունը և շրջվեց: Շահենն էր:

Արցունքոտ աչքերով նայում էր իրեն, ապա խոսեց.

- Ընկերս, քեզ շատ էի կարոտել: Վերևն Աստված կա. Նա իսկապես երբեք չի մոռանում Իր զավակներին: Շնորհակալ եմ, որ թշվառ մուրացկանիս օթևան տվեցիր:

Մարիոն նայում էր այդ մարդուն և աչքերին չէր կարողանում հավատալ: Երբեմնի հզոր կամքի տեր, երբեք չհուսահատվող ընկերը հուսալքված էր և թևաթափ:

«Ի՞նչ խաղ է խաղացել ամենակարող ճակատագիրը քեզ հետ: Ինչպե՞ս ես հայտնվել այստեղ»: Այս հարցերը Մարիոյին հանգիստ չէին տալիս: Արդեն ուշ էր, երկուսն էլ շատ էին հոգնել իրադարձություններով լի օրվանից և որոշեցին խոսակցությունը հետաձգել: Մարիոն միշտ շատ զբաղված էր լինում: Աշխատում էր նույնիսկ գիշերները, անընդհատ զանգեր էր կատարում, նոթատետրում գրառումներ անում: Եվ չնայած արդեն վաղուց կարող էր իրեն թույլ տալ չաշխատել, բայց գերադասում էր ամեն ինչ հսկողության տակ պահել:

Հաջորդ օրը ընթրիքից հետո ընկերները գնացին ընթերցասրահ:

- Գիտե՛ս, Հայաստանից թո մեկնելուց հետո հաճախ եմ թեզ հիշել: Ա՛խ, Մարիո, կյանքը երբեմն չափազանց դաժան է: Նպատակներիս կեսը կարողացա իրականացնել միայն, իսկ մյուս կեսը...

Քո մեկնումից մի քանի ամիս անց ընդունվեցի համալսարան: Սովորում էի գերազանց: Համալսարանն ավարտելուց հետո, հակառակ ընտանիքիս աղաչանքներին, ինքնական ընդգրկվեցի խորհրդային բանակի կազմում: Երևի լսած կլինես՝ այդ տարիներին ԽՍՀՄ-ը ռազմական վտանգավոր իրավիճակում էր: Հայրենիքիս պաշտպանությունը, գիտես, միշտ էլ կյանքիցս վեր եմ դասել: Մի օր էլ հեռագիր ստացա՝ հորս առողջական վիճակը վատ է: Ստիպված թողեցի ծառայությունս և վերադարձա տուն: Ավաղ, չհասցրեցի,- Շահենի աչքերում արցունքներ հայտնվեցին:- Գիտե՛ս՝ որն էր հորս վերջին կամքը:

Մարիոն լուռ էր. զգում էր, որ ընկերը տարիներ շարունակ կուտակված ցավերից թեթևանալու կարիք ուներ, այլապես կխենթանար:

- Հորս մահից հետո,- շարունակեց նա,- կյանքն ինձ համար իմաստազրկվել էր: Սակայն տարիներն անցնում էին, և մի օր որոշեցի հավաքել ուժերս ու կյանքս դասավորել: Կրթությունս բավարար էր լավ աշխատանք գտնելու համար: Ծանոթներիցս մեկը, ում հետ միասին սովորել էինք համալսարանում, մեկնել էր Ֆրանսիա և աշխատանքի անցել Լիոնի պետական գրասենյակներից մեկում: Ասում էին, որ բավական լավ է տեղավորվել, և նրան մեծ ապագա է սպասվում: Ես նույնպես որոշեցի բախտս փորձել Եվրոպայում: 1948 թվականի գարնանը նստեցի ինքնաթիռ ու լքեցի հայրենիքս:

Շահենը մի պահ լռեց, կարծես մտքերով տեղափոխվեց անցյալ, ապա շարունակեց.

- Չգիտեմ՝ ինչ կլիներ հիմա, եթե այդ ժամանակ մնայի Հայաստանում: Բայց որոշումը կայացված էր: Սկզբում ամեն ինչ հիանալի էր թվում: Լիոն ժամանելուն պես հասկացա, որ այստեղ կարող եմ նոր կյանք սկսել: Ունեցածս գումարը բավական էր տուն վարձելու և մի քանի ամիս ապրելու համար: Ժամանելուց երեք օր անց կապվեցի ծանոթիս հետ և հայտնեցի այստեղ գալուս նպատակը: Իմանալով, որ Լիոնում եմ՝ շատ ուրախացավ:

- Սա լավ հնարավորությունն է թեզ համար,- ասաց նա, երբ մենք ջերմ հանդիպումից հետո հանգիստ նստած զրուցում էինք լիոնյան նրբագեղ սրճարաններից մեկում: - Ես ամեն ինչ կանեմ՝ թեզ օգնելու համար:

Այդպես էլ եղավ: Երկու ամիս անց արդեն աշխատում էի Լիոնի նոտարական գրասենյակներից մեկում: Աշխատանքը շատ էի հավանում: Ամեն առավոտ արթնանում էի բարձր տրամադրությամբ, հագնվում, նախաճաշում և գնում աշխատանքի: Վաստակածս գումարը բավարար էր առօրյա ծախսերս հոգալու համար. նույնիսկ եկավ ժամանակը, երբ որոշեցի սեփական բնակարան ձեռք բերել: Գումարի կեսը կուտակել էի տարիների ընթացքում, մյուս կեսն էլ որոշեցի պարտքով վերցնել աշխատանքային ընկերներիցս՝ մի քանի տարվա ընթացքում մաս-մաս վերադարձնելու պայմանով: Բնակարանս Լիոնի կենտրոնական փողոցներից մեկում էր. երեքսենյականոց հիասքանչ մի տուն: Ամեն ինչ ավելի լավ չէր էլ կարող լինել: Ապրում էի անհոգ, աշխատում, վաստակածս գումարով պարտքերս էի փակում, նույնիսկ սկսել էի շքեղ կյանք վարել: Երբեմն ճաշում էի Լիոնի ճանաչված մտավորականներից որևէ մեկի հետ, երբեմն էլ թեյ էի խմում քաղաքային ոստիկանության պետի հետ: Խնջույքներ էինք կազմակերպում, քեֆեր անում, մի խոսքով՝ այն ամենը, ինչի մասին շատերը կարող էին միայն երազել:

Ամեն ինչ փոխվեց 1957 թվականի ճգնաժամից հետո: Մեր կազմակերպությունն էլ, այլ պետական հիմնարկների և մասնավոր ընկերությունների նման, հայտնվեց ծանր վիճակում: Պատահում էր՝ աշխատավարձն ուշացնում էին ամիսներով: Իսկ ես պետք է վճարեի պարտքս: Դրությունն ինչ-որ չափով շտկելու համար գիշերները սկսեցի աշխատել նաև տեղի փաստաբանական գրասենյակում: Վաստակածս գումարը սկսեց ավելանալ, և վիճակս կարծես կրկին լավանում էր: Շատ չանցած հասկացա, որ ինչքան շատ էի վաստակում, այնքան ծախսերս շատանում էին, և արդյունքում չէի կարողանում ոտքի կանգնել: 1958 թվականի ամռանը պետությունը որոշեց կրճատել պետական աշխատողների քանակը. ես հայտնվեցի դրանց ցանկում: Մինչդեռ պարտատերերը պահանջում էին պարտքերը: Վաճառեցի բնակարանս, վճարեցի բոլոր պարտքերս: Բայց առողջական վիճակս վատացել էր միաժամանակ երկու տեղ աշխատելու և անքուն գիշերներ անցկացնելու արդյունքում: Հայտնվեցի հիվանդանոցում: Բուժվելը նույնպես գումար արժեր: Բնակարանիս վաճառքից մնացած ողջ գումարը հազիվ բավականացրեց բուժվելու և մի քանի ամիս ապրելու համար: Շուտով դա էլ վերջացավ, իսկ գործ չկար, և ես հայտնվեցի փողոցում: Այդ օրվանից շատ բան չի փոխվել:

- Ա՛խ, Մարիո,- խորը հոգոց հանեց նա,- պատրանք էր այդ ամենը: Միայն հիմա եմ հասկանում, որ այդ ժամանակ ես անկախ չէի և առաջին հերթին անկախ չէի ֆինանսապես: Մտքովս չէր էլ անցնում, որ ես երկար չեմ դիմանա, եթե հանկարծ զրկվեմ եկամտիս միակ աղբյուրից՝ աշխատավարձից: Իսկ աշխատանք կունենայի, թե ոչ, որոշում էին ուրիշները: Իմ բախտն էլ այդպես բերեց: Կամ գուցե այստեղ բախտի բան չկա, գուցե մենք և միայն մենք ենք

կերտում մեր կյանքը: Ինչևէ, արդեն շատ ուշ է, և ես երբեք չեմ ստանա հարցերիս պատասխանները: Սակայն տեսնում եմ,- վերջապես նրա դեմքին ուրախության նշույլ հայտնվեց,- որ քեզ մոտ ամեն ինչ ավելի լավ է: Պատմիր, ընկերս, ինչպե՞ս դասավորվեց կյանքդ մեր բաժանումից հետո:

Այդ ողջ ընթացքում Մարիոն ուշադիր լսում էր: Որքա՛ն ծանոթ էր նրան այս պատմությունը: Որքա՛ն մարդկանց էր հանդիպել, ում կյանքը դասավորվել էր նույն կերպ: Բայց այս մեկը խոցեց ավելի խորը. չէ՞ որ խոսքը մի մարդու մասին էր, ում հետ կապված էին մանկության բոլոր հուշերը: Վատ էր զգում իրեն, տանջվում էր, որ աշխարհում դեռ կան մարդիկ, ովքեր տառապում են, ովքեր այսքան կարիքներ ունեն: Կցանկանար բոլորին օգնել: Եվ շատերին էր օգնել՝ ֆինանսապես, կապերով, խորհուրդներով, նույնիսկ գիրք էր գրել այն մասին, թե ինչպես կյանքում հաջողության հասնել: Բայց միշտ չէ, որ մարդիկ ընդունում էին դա: Չէր ստացվում բոլորին օգնել, փոխել մարդկանց մտածելակերպը, որոշումներ կայացնել նրանց փոխարեն:

Տեղից վեր կացավ ու մոտեցավ պատուհանին: Ուզում էր մի պահ դեմքը թաքցնել, ցույց չտալ ընկերոջը խղճահարությունն ու կարեկցող հայացքը: Դրսում արևոտ, պայծառ եղանակ էր: Պարտեզում նկատեց կնոջը, որի շուրջը վազվզում էին թռչունները: Ամեն անգամ այս տեսարանը դիտելիս հասկանում էր, թե ինչ երջանիկ մարդ է ինքը: Կնոջ հետ ապրում էր արդեն 57 տարի: Միասին էին հաղթահարել բոլոր դժվարություններն ու ծանր օրերը, կիսել ուրախություններն ու հաջողությունները: Պարզ հիշում էր այն օրը, երբ ծանոթացան: Թերթ էր բաժանում առավոտյան, երբ հեծանվով անցնելիս նկատեց նրան: Դուրս էր եկել տանից և պատրաստվում էր դասի գնալ: Սիրահարվեց առաջին հայացքից: Մի քանի շաբաթից սկսեցին հանդիպել, իսկ երեք տարի անց ամուսնացան: Այդ օրվանից անբաժան են:

Նա շրջվեց, մի քանի քայլ արեց դեպի Շահենը և խորը շունչ քաշեց:

- Հիշում եմ, ճիշտ այսպիսի արևոտ մի օր էր, երբ մեր ինքնաթիռը վայրէջք կատարեց Լոս Անջելեսի օդանավակայանում: Առաջին տպավորությունները դժվար է բացատրել: Մենք հայտնվել էինք անծանոթ մի երկրում, որտեղ նոր կյանք պետք է սկսեինք: Օդանավակայանում մեզ դիմավորեցին մորաքույրս, նրա ամուսինն ու որդին՝ Նշանը: Տասներկու տարի էր, ինչ չէինք հանդիպել: Բոլորս փաթաթվել էինք իրար: Մայրս և մորաքույրս լալիս էին: Նշանին տեսել էի, երբ դեռ շատ փոքր էինք: Այդ օրվանից անցել էին տարիներ, և նա հասուն տղամարդ էր դարձել: Եվ այժմ, կրկին հանդիպելով, երկար նայում էինք իրար, փորձում կարոտներս առնել: Մի քանի ժամ անց ճանապարհ ընկանք դեպի Ֆրեզնո...

Առաջին ամիսներին ապրում էինք մորաքրոջ տանը: Բոլորս երջանիկ էինք մեր նոր, մեծ ընտանիքի համար: Հայրս և ավագ եղբայրս աշխատում էին մորաքրոջ ամուսնու խանութում, մայրս օգնում էր տնային գործերում, իսկ փոքր քույրերս հաճախում էին տեղի հայկական դպրոցը: Միացյալ Նահանգներում հայտնվելուց մի քանի ամիս անց հասկացա, որ ամեն ինչ այնքան էլ հեշտ չէ, որքան ես էի պատկերացնում: Այդ ժամանակ ես տասնյոթ տարեկան էի, առանց բարձրագույն կրթության և մասնագիտության: Ինձ աշխատանք էր հարկավոր: Մի քանի ամիս շարունակ փնտրում էի: Աշխատանք գտնել օտար երկրում, որի լեզուն անգամ չգիտեի և չունեի աշխատանքային որևէ փորձ, շատ դժվար էր: Տարբեր տեղեր էի դիմում, բայց ապարդյուն: Կամ գիտելիքներս չէին բավարարում, կամ աշխատանքային փորձի պակասն էր զգացնել տալիս, կամ էլ պարզապես վարձատրությունն էր չնչին: Արդեն սկսել էի հուսահատվել: Սա այն չէր, ինչ ես սպասում էի: Հայաստանից մեկնելիս բոլորովին այլ բան էի պատկերացնում: Մտովի ես արդեն հաջողակ գործարար էի, ճանաչված մարդ, ով մեծ բիզնես ուներ, գործնական հանդիպումներ էր անցկացնում, կարևոր զանգեր կատարում, փորձում էր օգնել մարդկանց, ապրում էր շքեղ առանձնատանը և սեփական վարորդով մեքենա ուներ: Այդ պատկերները շարունակ պտտվում էին գլխումս: Ես երևակայում էի, իբր արդեն հասել եմ այդ ամենին: Դա ինձ ուժ ու վճռականություն էր տալիս: Եվ նույնիսկ ամենադժվար պահերին, երբ գրպանումս ոչ մի ցենտ չկար, ես այդ նույն հայտնի գործարարն էի՝ ճանաչված ու հաջողակ:

Անցավ որոշ ժամանակ, և ես հասկացա, որ իրական կյանքում ամեն ինչ այդքան հեշտ չէ: Արդեն մեկ տարի էր, ինչ ես հասարակ աշխատանք անգամ չունեի, էլ ինչ խոսք կարող էր լինել բիզնեսի մասին: Հիշում եմ՝ մի օր հերթական անհաջող փորձից հետո վերադարձա տուն: Նստել էի բազկաթոռին ու երկար նայում էի մի կետի: Ամբողջովին կոտրված էի: Կյանքումս առաջին անգամ չգիտեի՝ ինչ անել: «Մի՞թե ես այդքան խեղճ եմ,- մտածում էի ես:- Մի՞թե այս ամենը դատարկ երազանքներ էին. երազեցինք ու վերջ: Երևի բոլոր մարդիկ էլ երազում են, բայց դրանք այդպես էլ մնում են լոկ երազանքներ: Ինչո՞վ եմ ես տարբերվում նրանցից: Ոչնչո՞վ: Ուրեմն ես էլ երբեք ոչնչի չեմ հասնի ու միշտ կմնամ այդ նույն՝ հասարակ Մարիոն»:

Այս վերջին միտքն այնպես ազդեց վրաս, որ սարսափահար վեր թռա տեղիցս: Ուզում էի փախչել, փախչել բոլորից, գնալ այնպիսի տեղ, ուր ոչ ոք չկար, հանգիստ նստել ու ինքս ինձ տանջել, բայց հենց այդ պահին սենյակ մտավ հայրս: Երևի նոր էր վերադարձել աշխատանքից: Ինչ-որ բան հարցրեց, բայց ոչինչ չհասկացա: Ուղեղս մթազնած էր, ոչինչ չէի լսում: Հայրս գլխի ընկավ, որ ինչ-որ բան այնպես չէ: Մոտ եկավ, ձեռքը դրեց ուսիս և հարցրեց, թե ինչ է եղել:

Այլևս չդիմացա: Արցունքները թափվեցին աչքերիցս, և պատմեցի հորս այն ամենի մասին, ինչ զգում էի: Պատմեցի, որ ոչինչ չի ստացվում, որ ես ունեմ նպատակներ, որոնք չեմ կարողանում իրականացնել, որ իմ մտքերում ես բոլորովին այլ մարդ եմ, իսկ իրականում՝ այլ: Իմ խոսքերից հայրս էլ հուզվեց: Աչքերը բարձրացրեց ու ընկավ մտածումների մեջ: Այնպիսի տպավորություն էր, կարծես նույն բանն ինքն էր ժամանակին զգացել, բայց տարիներն անցել էին, և նա այդպես էլ չէր կարողացել իր երազանքներն իրականացնել: Եվ հիմա, երբ տարիների բարձունքից նայում էր հարազատ որդուն, ցավ էր զգում, որ նրա կյանքում էլ ամեն ինչ պետք է կրկնվի:

Չետո հանկարծ սթափվեց: Աչքերը լցվեցին վճռականությամբ: Երկար նայեց վրաս ու ասաց.

- Երբեք մի՛ հուսահատվիր: Ինչ որ ցանկանում ես անել, արա: Մի՛ վարանիր, հավատա թո ուժերին, հավատա, որ ամեն ինչ կստացվի: Չաղթահարի՛ր կասկածներդ ու վախերդ, սկսածդ ցանկացած գործ ավարտին հասցրու՝ անկախ հանդիպած դժվարություններից: Սկսիր ու ավարտին հասցրու:

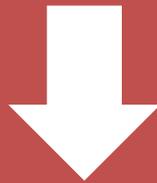
Չորս խոսքերից մարմնովս սարսուռ անցավ: Կարծես սա հենց այն էր, ինչ այսքան ժամանակ ինձ պակասում էր: Ես ինձ ուժեղ զգացի:

«Չերիք է խղճաս ինքդ քեզ, Մարիո,- մտածեցի,- նստել ես տանն ու մտածում ես՝ ի՞նչ անճարն եմ ես: Առաջին իսկ անհաջողության պատճառով հուսահատության գիրկն ես ընկել: Ուշքի եկ: Քեզ մոտ ամեն ինչ կստացվի, միայն մի՛ հանձնվիր: Աշխարհում այնքա՛ն չօգտագործված հնարավորություններ կան: Եթե ինչ-որ բան լավ չի ստացվում, այլ բան փորձիր: Փորձիր այնքան, մինչև կստացվի: Կյանքը չի սիրում նրանց, ովքեր հանձնվում են: Մի՛ եղիր այդպիսին: Դու պետք է ապացուցես բոլորին, և առաջին հերթին՝ ինքդ քեզ, որ արժանի ես երջանիկ ու հաջողակ լինելու»:

Ինչպե՛ս ավելի շուտ մտքովս չէր անցել: Ընդամենը մի քանի րոպե առաջ ես ամեն ինչ վերջացած էի համարում: Վե՛րջ, այսուհետև ամեն ինչ լավ է լինելու:

Փաթաթվեցի հորս, շնորհակալություն հայտնեցի և այնպես արագ սլացա դուրս, որ չնկատեցի էլ, թե ինչպես հասա մեր փողոցի մյուս ծայրը: Աշխարհն իմն էր, և այլևս ոչինչ չէր կարող ինձ կանգնեցնել:

*Գրքի ամբողջական տարբերակի
հրատարակման մասին
տեղեկանալու համար այցելեք
հետևյալ հղումով՝*

<http://success.am/different-ways/>

- Հեղինակի բոլոր գրքերը -

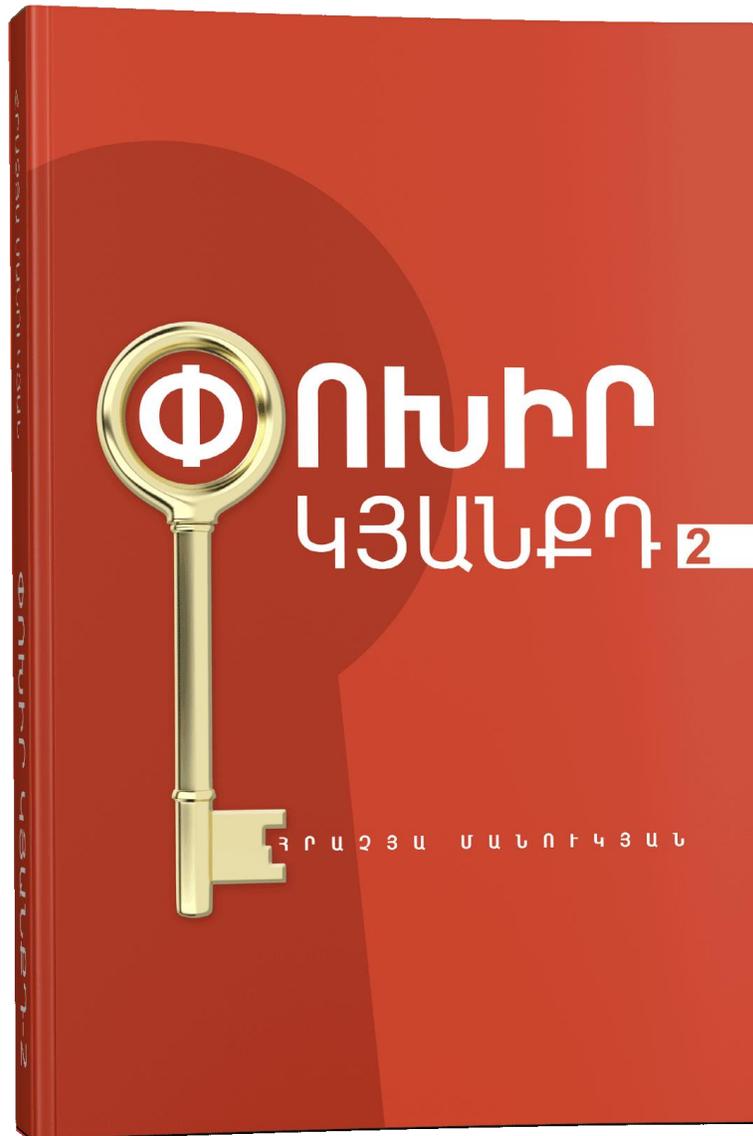
Կամքի ուժ. ինչպես ղեկավարել սովորությունները

www.habits.am

Փոխիր կյանքդ-2

www.success.am/change-your-life-2

Դիտել վեբ տարբերակով
www.success.am/hrachya-books